

Több mint szülői értekezlet

Pusztai Gabriella, Ceglédi Tímea, Bacskai Katinka, Pally Katalin: Az iskola-szülő kapcsolattartás gyakorlatai. Intervenciók, programok, gyakorlatok pedagógusoktól pedagógusoknak

A szülői értekezlet csak a jéghegy csúcsa – a valódi kapcsolódás mélyebb, tudatos és közös energiabefektetést igényel mind a szülőtől, mind a pedagógustól. Pusztai Gabriella, Ceglédi Tímea, Bacskai Katinka és Pally Katalin Az iskola-szülő kapcsolattartás gyakorlatai. Intervenciók, programok, gyakorlatok pedagógusoktól pedagógusoknak című kézikönyve gyakorlati példákkal mutatja be az iskola és a család közötti együttműködés elmélyítésének lehetőségeit. Minden érintett fél számára irányt mutat abban, hogyan épülhet bizalomra a szülők és az iskola kapcsolata, amely a gyermek fejlődésének egyik alappillére lehet.

Az iskola és a család közötti együttműködés fontosságát az elmúlt évtizedekben számos nemzetközi kutatás hangsúlyozta (Epstein, 1988, 1995, 2001; Walker és mtsai, 2004; Goodall és Montgomery, 2014; Gonzales és Gabel, 2017). Az eredmények szerint a két fél közötti összhang meghatározó szerepet játszik a gyermekek fejlődésében és iskolai sikereiben, különös tekintettel az értelmi, szociális és érzelmi képességekre (OECD, 2012; Izzo és mtsai, 1999; Ghazvini és Khajehpour, 2011). A kutatások továbbá rámutatnak arra is, hogy a szülő-iskola együttműködés csökkentheti a viselkedésszavaros gyermekek körében tapasztalható problémákat (El Nokeli, Bachman és Votruba-Drzal, 2010; Eden, Chisom és Adeniyi, 2024). A Pusztai Gabriella, Ceglédi Tímea, Bacskai Katinka és Pally Katalin által szerkesztett *Az iskola-szülő kapcsolattartás gyakorlatai. Intervenciók, programok, gyakorlatok pedagógusoktól pedagógusoknak* című kézikönyv e

témakörben nyújt átfogó útmutatót elsősorban pedagógusoknak. A kötet egyrészt a legfrissebb nemzetközi kutatási eredményeket gyűjti össze, mely konkrét jógyakorlatok, nemzetközi programok bemutatásával és hazai iskolák esettanulmányával szólítja meg a szakmai közönséget, a gyakorlatban tevékenykedő pedagógusokat, valamint a szülőket. A recenzió célja, hogy bemutassa a könyv szerkezetét és szakmai jelentőségét, miközben rávilágít annak gyakorlati alkalmazhatóságára.

A kötet a Magyar Tudományos Akadémia – Debreceni Egyetem Családok és Tanárok Kooperációja (továbbiakban MTA-DE CSATOKK) kutatócsoport munkásságának eredménye. A szakmai kutatóközösség célja a szakirodalom feltárásán és a magyar közegben végzett kutatásokon túl, hogy gyakorlati útmutatót adjon az iskolai gyakorlat során a pedagógusok és szülők számára. A kötet létrejöttét állami forrásból megvalósuló projekt tette lehetővé, amelynek keretében a kutatócsoport

tagjai – a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának hallgatói, doktoranduszai, kutatói és kutató tanárai – közösen dolgoztak a megvalósításon. Mindennek köszönhetően az olvasó ma már kézbe veheti, vagy online formában is böngészheti ezt a hiánypótló kézikönyvet, amely két nagyobb egységből áll: az első a világ különböző országaiban jól bevált jógyakorlatokat mutatja be, míg a második a hazai és néhány külföldi iskola esettanulmányait foglalja össze.

A kötet első fejezete négy alfejezetre tagolódik, melyek nemzetközi intervenció programokat mutatnak be, ebből az első háromban Epstein és Sheldon (2023) elméleti megközelítése alapján sorolták be a jógyakorlatokat. A programok közös célja a különleges bánásmódot igénylő gyermekek képességeinek fejlesztése és a szülőkkel való kapcsolat mélyítése. Az első alfejezet (*Speciális igényű tanulók számára javasolt programok*) olyan programokat tárgyal, amelyek a problémás viselkedésű gyermekeket és szüleiket célozzák. Az itt található gyakorlatok nemcsak bevonják a szülőket az iskola életébe, hanem segítik a nevelési kompetenciáik fejlesztését, csökkentik a kirekesztettség érzését. A bemutatott példák között szerepelnek olyan programok, amelyek az alacsony jövedelmű, hátrányos helyzetű családok támogatására irányulnak. Külön figyelmet fordítanak arra, hogy a bevont tanárok attitűdje is változzon a sokszor problémásnak ítélt gyermekekkel és családjaikkal szemben. A programok interpretálhatók a pedagógiai gyakorlatba is, ilyenek például a fogyatékos gyermeket nevelő apák aktív részvételének előmozdítására irányuló kezdeményezések, vagy a tanárképzésbe integrált, szülőkkel együttműködő kurzus, mint a FAF (Family as Faculty – A család mint tantestület) program, mely a család-iskola kapcsolat felkészítése mellett a tanárjelöltek érzékenyítését is célozza. Ezek a jógyakorlatok nemcsak bizalomépítő keretet biztosítanak, hanem gyakorlati támogatást nyújtanak a családoknak az otthoni nevelési feladatokhoz. Kiemelkedő példának számít ezeken kívül az ADHD-s

A programok a szülőknek szánt nevelési tanácsadáson, tréningeken, iskolán belüli és kívüli programokon (tréningek, szülői workshopok, iskola utáni programok, kézműves, művészeti tevékenységek, mentorprogram, családlátogatás) keresztül törekednek az esélyegyenlőség és hátránykompenzáció megvalósítására. Olvashat az érdeklődő arról, hogyan fokozhatja tanácsaival a segítő szakember (pszichológus, szociális munkás) az alacsony státuszú szülők bevonását, miként változik meg a szülők hozzáállása a gyermekükkel szemben, ha érthető és segítő szándékú információkkal látják el őket, vagy épp mennyiben segíti elő a tanárok továbbképzése a pedagógusok előítéletességének csökkenését. Közös sajátossága a fejezetben bemutatott programoknak, hogy a szülők mindegyikére partnerként tekintenek, a velük való kapcsolat kialakítása során a pozitív képességeikre, értékeikre, illetve a szülői közösségek és az erőforrások kiaknázására alapoznak.

gyermekek viselkedésének pozitív irányítását segítő program ismertetése, amelyben főként az édesapákra fókuszálnak.

A második alfejezetben a mélyszegénységben élő, bevándorló vagy roma családok részére javasolt programok kaptak helyet. Ezek a jógyakorlatok a magyar nyelvű

környezetben is alkalmazhatók, különösen az alacsony iskolai végzettségű vagy roma családok bevonására. A programok esetében pozitív visszacsatolás és fejlődés tapasztalható az együttműködés terén. Az ebben a részben bemutatott jogyakorlatok mindegyike értékes módszerek használatával vonja be a hátrányos helyzetű családokat. A programok a szülőknek szánt nevelési tanácsadáson, tréningeken, iskolán belüli és kívüli programokon (tréningek, szülői workshopok, iskola utáni programok, kézműves, művészeti tevékenységek, mentorprogram, családlátogatás) keresztül törekednek az esélyegyenlőség és hátránykompenzáció megvalósítására. Olvashat az érdeklődő arról, hogyan fokozhatja tanácsaival a segítő szakember (pszichológus, szociális munkás) az alacsony státuszú szülők bevonását, miként változik meg a szülők hozzáállása a gyermekükkel szemben, ha érthető és segítő szándékú információkkal látják el őket, vagy épp mennyiben segíti elő a tanárok továbbképzése a pedagógusok előítéletességének csökkenését. Közös sajátossága a fejezetben bemutatott programoknak, hogy a szülők mindegyikére partnerként tekintenek, a velük való kapcsolat kialakítása során a pozitív képességeikre, értékeikre, illetve a szülői közösségek és az erőforrások kiaknázására alapoznak.

A harmadik alfejezetben a nyelvi hátrányokkal küzdő családokat célzó jogyakorlatok következnek. Az első bemutatott program keretein belül a roma családok bevonását segítik azzal, hogy az órai feladatok, gyakorlatok elvégzése közben mind az anyanyelvet, mind a többségi nyelvet használva növekszik a gyermek szókinccse. Helyet kaptak azok a programbemutatók is, melyek során a konyhakertben végzett feladatokba vonják be a szülőket, vagy épp koordinátorok segítségével tartják velük a kapcsolatot. A negyedik program szerint a roma édesanyák képzése elősegíti, hogy gyermeküket képesek legyenek felkészíteni az iskolához. Az első fejezet negyedik alfejezete az *Egyéb programokat* taglalja. Itt kaptak helyet az egészséges életre, mozgásra buzdító kezdeményezések,

valamint a krízisek megfelelő kezelésére, az agresszív viselkedés csökkentésére és a biztonságos internethasználatra sarkalló jogyakorlatok. E programok célja, hogy támogassák a gyermekek és családjaik fizikai és mentális jóllétét az esélyegyenlőség megteremtése által.

A második fejezetben – ahogyan azt korábban is jeleztük – a magyar tannyelvű iskolák jogyakorlatainak bemutatása található. E fejezet értékét is alátámasztja a gondosan, egységes szempontrendszer szerint bemutatott iskolák törekvése a különböző háttérű családok bevonására. Előbb a községi, majd a városi iskolák jogyakorlatai, egyéni kihívásaira adott megoldásai olvashatóak, továbbá az iskolán kívüli programok, valamint a család-iskola kapcsolat elmélyítését segítő szervezetek jogyakorlatai. Amire már a bevezetőben is felhívják a szerzők az olvasó figyelmét, hogy az eredményesség tekintetében nem mért programokról van szó. Ez azonban nem von le a bemutatott jogyakorlatok értékéből, hiszen a cél a pedagógusok inspirálása és gyakorlati útmutatás nyújtása. A hátrányosabb helyzetű tanulói kompozícióval rendelkező iskolák esetében a tanárok és a vezetőség elkötelezettsége, áldozatos munkája térül meg egy-egy sikertörténet során. Kiderül továbbá az is, hogy a leginkább a városi, elit iskolák a kiemelkedőben a családok bevonását illetően, melyhez az anyagi és szellemi források adtak az ilyen típusú iskolákban.

A kötet figyelemfelkeltő és esztétikus borítóval rendelkezik, tartalma logikusan felépített fejezetekre tagolódik, melyek tudományos igényességgel, ugyanakkor közérthetően és átgondoltan közvetítik az egyes jogyakorlatok leírását. Külön hangsúlyozzák az iskolák szerepét az együttműködés során felmerülő kihívások kezelésében, jelölik a bevonható szakembereket, ezzel is segítve az olvasót a gyakorlati megoldások megértésében és alkalmazásában.

A kézikönyv rendkívül hiánypótló funkciót lát el, magyar nyelven hasonló kiadvány még nem készült. A szerzők célja nem csupán a pedagógusok inspirálása, hanem

az is, hogy hidat képezzenek az iskola és a családok között, elősegítve ezzel a gyermekek tanulmányi eredményességének megalapozását. Az elméleti alapok és a nemzetközi példák ismertetésével megfelelő megoldási lehetőségeket kínál a pedagógusok, szülők és tanárképzésben résztvevők számára egyaránt. A kötet útmutatásként szolgálhat a döntéshozók és iskola-fenntartók számára is. A jógyakorlatok

átvétele és a hagyományostól eltérő módszerek alkalmazása előmozdítja a hatékony szülő-iskola kapcsolatot.

Lánczi Viktória

*Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar
Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet,
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola,
oktató*

Irodalom

- Eden, C. A., Chisom, O. N. & Adeniyi, I. S. (2024). Parent and community involvement in education: strengthening partnerships for social improvement. *International Journal of Applied Research in Social Sciences*, 6(3), 372–382. DOI: [10.51594/ijarss.v6i3.894](https://doi.org/10.51594/ijarss.v6i3.894)
- El Nokali, N. E., Bachman, H. J. & Votruba–Drzal, E. (2010). Parent involvement and children’s academic and social development in elementary school. *Child development*, 81(3), 988–1005. DOI: [10.1111/j.1467-8624.2010.01447.x](https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01447.x)
- Epstein, J. L. (1988). How Do We Improve Programs for Parent Involvement? *Educational Horizons*, 66(2), 58–59.
- Epstein, J. L. (1995). School/family/community partnerships. *Phi delta kappan*, 76(9), 701, 81–97. DOI: [10.1177/003172171009200326](https://doi.org/10.1177/003172171009200326)
- Epstein, J. L. & Sheldon, S. B. (2023). *School, Family, and Community Partnerships Preparing Educators and Improving Schools*. Routledge. DOI: [10.4324/9780429400780](https://doi.org/10.4324/9780429400780)
- Ghazvini, S. D. & Khajehpour, M. (2011). Attitudes and motivation in learning English as second language in high school students. *Procedia – social and behavioral sciences*, 15, 1209–1213. DOI: [10.1016/j.sbspro.2011.03.264](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.03.264)
- Gonzales, S. M. & Gabel, S. L. (2017). Exploring involvement expectations for culturally and linguistically diverse parents: What we need to know in teacher education. *International Journal of Multicultural Education*, 19(2), 61–81. DOI: [10.18251/ijme.v19i2.1376](https://doi.org/10.18251/ijme.v19i2.1376)
- Goodall, J. & Montgomery, C. (2014). Parental involvement to parental engagement: A continuum. *Educational review*, 66(4), 399–410. DOI: [10.1080/00131911.2013.781576](https://doi.org/10.1080/00131911.2013.781576)
- Izzo, C. V., Weissberg, R. P., Kasprow, W. J. & Fendrich, M. (1999). A longitudinal assessment of teacher perceptions of parent involvement in children’s education and school performance. *American journal of community psychology*, 27(6), 817–839. DOI: [10.1023/A:1022262625984](https://doi.org/10.1023/A:1022262625984)
- Walker, J. M., Hoover-Dempsey, K. V., Whetsel, D. R. & Green, C. L. (2004). *Parental involvement in homework. A review of current research and its implications for teachers, after school program staff, and parent leaders*. Harvard Family Research Project.